

Okeanların istilik rekordu: 9 il ardıcıl...

Tomas Universitetinin istilik elmleri professoru Con Abraham bildirib ki, istileşen okean daha isti ve rütubətli havaya səbəb olur və bu da öz növbəsində daha güclü firtinalara səbəb olur. Okean temperaturu artıqca buxarlanma da artır və atmosferdə daha çox rütubətə səbəb olur.

Cənubi və Cənub-Şərqi Asiya-da 1350-dən çox insanın ölümüne səbəb olan güclü musson yağışları, Texasın Qadelupe çayı boyunca 138 ölümə səbəb olan felaketli daş-

Qlobal okean istilik nisbəti 2025-də ardıcıl doqquzuncu dəfə rekord qırıldı, iqlim böhranının əsas göstəricilərindən biridir. Ötən ilin hesabatlarına görə Yer kürəsinin okeanları saniyədə Xirosima ölçüsündə 12 atom bombasına bərabər enerji udurdu. "Advances" jurnalında cümbə günü dərc olunan hesabata görə, qlobal okean istilik miqdarı (OHM) 2025-ci il də daxil ardıcıl doqquzuncu ildir ki, artıb. 31 beynəlxalq qurumdan 50-dən çox alimin iştirak etdiyi əməkdaşlıq çərçivəsində aparılan tədqiqat, planetin sularının temperatur dəyişkənliliyini ölçərkən Cənubi Atlantika, Şimali Sakit Okean və Cənubi Okeanda normadan qat-qat çox artım aşkar edib. İstiliyin getdikcə artmaslı ekstremal hava şəraiti, mərcan riflərinin məhv olması və dəniz səviyyəsinin qalxması ilə əlaqələndirilir.

Yer kürəsinin okeanları planetin əsas istilik enerjisi mənbəyidir. İstixana qazlarının yaratdığı normadan artıq istiliyin 90 faizindən çoxunu udan okeanların temperaturunun getdikcə yüksəlməsi uzunmüddətli iqlim dəyişkiliyinin kritik göstəricisi hesab edilir. Milli Atmosfer Tədqiqatları Mərkəzinin həmmüellifi və alimi Kevin Trenbert bildirib ki, Qlobal OHM planetin istileşdiyini göstərən ən yaxşı göstəricidir.

Pensilvaniya Universitetinin Elm, Davamlılıq və Media Mərkəzi-

nin direktoru Maykl Mann bildirib ki, okean istiliyinin miqdarının ölçülməsi, qlobal istileşməni bütövlükde ölçməyin ən yaxşı yoludur. Keçən il okean enerjisinin ümumi artımı 23 Zetta Coul təşkil edib ki, bu da bütün planetin elektrik enerjisi istifadəsindən 200 dəfədən çoxdur.

Okeanların səthinin 500 metrliyində istileşməsi 1970-ci illərin sonlarında müşahidə olunsa da, süni istilik indi səthin 2000 metr dərinliyinə qədər nüfuz edir. Trenbertin sözlərinə görə, istiliyin bu cür dərinliklərə çatması təxminən 25 il çəkir və bu da əsrlər boyu davam edəcək istileşmə effekti yaradır. Dəniz səthinin orta temperaturu 2023 və 2024-cü illərdən daha aşağı olsada, bu, tarixdə üçüncü en isti il olaraq qalıb.

Minnesota ştatındaki Müqəddəs

qınlar və Kanadada beş milyon hektardan çox ərazini yandıran 1200-dən çox meşə yanğını uzunmüddətli okean istiliyinin toplanması ilə əlaqələndirilə bilər. Bununla yanaşı, dəniz istilik dalğalarının artan tezliyi və intensivliyi həm Qrenlandiya, həm də Antarktika buz təbəqələri üçün rekord dərəcədə aşağı kütlə səviyyəsinə səbəb olub və bu da öz növbəsində qlobal dəniz səviyyəsinin qalxmasına səbəb olub.

Tədqiqatçılar okeanların istileşməsinin mərcan rifləri üçün dəcididə təhlükə yaratdığı barədə xəbərdarlıq edirlər. Çin Elmlər Akademiyasının okeanoqrafiya tədqiqatının həmmüellifi Licinq Çenq bildirib ki,

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın
İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə
“ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi”
istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb*

dəniz ekologiyası üçün vacib olan riflər dəniz dibinin 0,1 faizindən az hissəsini əhatə etməsinə baxmayaq, bütün məlum dəniz növlerinin 25 faizindən çoxu deməkdir. Karbon qazının tamamilə azalması və ziyyəti 1970-ci ildən əvvəlki okean temperaturuna getirib çıxarmasa da, tədqiqatçılar gedişati dəyişdirməyin mümkün olduğunu deyr.

Emissiyaların dayandırılması halında okean səthinin istileşme süretinin azalaçağının ehtimal edilir.

Proqnoz dəyişməz olaraq qalır: qlobal okean istiliyinin sıfır istixana qazı tullantılarına çatana qədər ilə dərili artacağı gözlənilir. Yer kürəsinin okeanlarında saxlanılan istilik enerjisinin miqdarı səbəbindən ekosistemde mənfi istiqamətde dəyişiklik qəçilməzdir. Alımlar mövcud davamlılıq modellərinin yenidən nəzərdən keçirilməsinin lazımlığını bildirirlər. Bu arada isə ABŞ prezidenti Donald Trump 66 beynəlxalq təşkilat və müqavilədən, o cümlədən UNFCCC və IPCC-dən çıxacağını elan edib. Bu, qlobal iqlim əməkdaşlığını ciddi şəkildə zəiflədə bilər.

Lale Mehrali